

FUNDACJA
BATOREGO

Argumenty

Argumenty to biuletyn Fundacji im. Stefana Batorego. Co dwa tygodnie przygotowujemy zwięzłą analizę wybranego zagadnienia politycznego, gospodarczego lub społecznego. Przedstawiamy fakty i jasne argumenty na rzecz konkretnych rozwiązań. Wszystko to tworzymy na podstawie badań i raportów, od lat opracowywanych przez ekspertów Fundacji oraz innych uznanych analiz.

16 września 2025

Argumenty #69

Silna Europa nie może istnieć bez mocnych i niezależnych finansowo organizacji

W połowie lipca Komisja Europejska ogłosiła projekt unijnego budżetu na lata 2028-34. Około 8,6 mld euro, 3% całej kwoty, ma trafić do nowego programu – Agora UE. Połączy on dotychczasowe programy „Kreatywna Europa” i „Obywatele, Równość, Prawa i Wartości” (CERV), zasilając je dwa razy większym budżetem niż miały dotychczas. Zwiększy też wsparcie dla mediów. Dla powodzenia dalszego pogłębienia integracji europejskiej i ochrony leżących u jej podstaw wartości bardzo ważne jest utrzymanie tego wsparcia dla społeczeństwa

obywatelskiego na zaproponowanym przez Komisję poziomie oraz zadbanie o właściwe zasady jego przyznawania.

Przyjęcie tej propozycji pomoże też w rozwiązaniu wielu problemów, którymi zajmują się organizacje społeczne, pomimo cięć w finansowaniu z krajowych i międzynarodowych środków publicznych. Jednak to dopiero początek długich negocjacji unijnego budżetu i trzeba liczyć się z oporami państw członkowskich, niechętnych do zwiększania wydatków własnych czy wprowadzania nowych źródeł dochodów UE, sprowadzających się do opodatkowania konsumentów i dużych przedsiębiorstw.

Dlatego organizacje społeczne i niezależne media powinny nie tylko zewrzeć szeregi, ale też szukać sojuszników, szczególnie wśród państw członkowskich. Dla tych ostatnich ograniczenie wsparcia dla społeczeństwa obywatelskiego nie powinno stać się kartą przetargową w walce o inne cele polityczne i linie budżetowe. Pójście w tym kierunku będzie bowiem nie tylko sprzeniewierzeniem się wartościom europejskim, ale przełoży się też na obniżenie jakości życia na kontynencie.

Dlaczego wsparcie dla organizacji społecznych jest ważne?

Po pierwsze, organizacje uczestniczą w rozwiązywaniu najważniejszych problemów z jakimi boryka się sama UE, jak i jej mieszkańcy. Budują jednocześnie zrozumienie dla UE i jej wartości, działając na rzecz promocji i ochrony praw podstawowych, demokracji, zrównoważonego rozwoju i włączenia społecznego. W ten sposób przeciwdziałają kryzysowi zaufania do systemu demokratycznego. Zajmują się też zwalczaniem korupcji, pomagając w efektywnym i rzetelnym wydatkowaniu środków z unijnego budżetu. Jednak najlepiej swojej roli organizacje dowiodły w trakcie kryzysów ostatnich lat, kiedy jako pierwsze stawały na froncie walki z ich skutkami i pomocy najbardziej narażonym członkom naszych społeczeństw. Wszystkie te działania nie byłyby możliwe bez środków unijnych. Od 2021 roku 5472 organizacje społecznych otrzymało wsparcie z programu CERV, a podjęte w rezultacie działania do końca 2024 roku [objęły przynajmniej 60 milionów osób](#).

Po drugie, jednocześnie organizacje społeczne, mimo pełnienia tak ważnej roli, same mają liczne kłopoty. Przykładem są podmioty zajmujące się prawami człowieka, w tym mniejszościami społecznymi. 78% organizacji tego typu w Polsce ma kłopoty w zdobywaniu funduszy, 71% styka się z nadmiernie skomplikowanymi formalnościami, a 59% z brakiem otwartości administracji publicznej na dialog. W całej Europie organizacje mierzą się z atakami werbalnymi i groźbami w sieci, kampaniami oszczerstw w mediach, cięciami finansowymi motywowanymi politycznie oraz nadmiernymi kontrolami administracyjnymi lub audytami. Odnotowuje się też kryminalizację pomocy, inwigilację, strategiczne pozwy przeciw zaangażowaniu publicznemu (SLAPP-y), akty wandalizmu, a nawet ataki fizyczne. To przekłada się na poważne skutki psychologiczne dotyczące ludzi w organizacjach, jak wypalenie zawodowe, depresja, niepokój i poczucie bezbronności.

[Więcej - zob. [Kondycja organizacji praw człowieka w Polsce](#), [Fundamental Rights Report 2024](#) i [2024 Report on SLAPPs in Europe](#)]

Po trzecie, jeśli chcemy umożliwić organizacjom pracę dla dobra nas wszystkich, należy zapewnić im do tego odpowiednie warunki. Warto w [projekcie kolejnego wieloletniego unijnego budżetu UE](#):

- Utrzymać istotnie powiększone środki na wzmocnienie praworządności, praw i równości oraz demokracji, w tym budowę odporności tej ostatniej na ataki zewnętrzne i wewnętrzne;
- Ułatwić dostęp do środków unijnych organizacjom działającym na najniższym poziomie we wszystkich państwach członkowskich (w tym upraszczając procedury aplikacyjne i sprawozdawcze, częściej stosując system re-grantingu oraz ograniczając wymóg wkładów własnych pieniężnych do dotacji);
- Rozszerzyć wsparcie o charakterze instytucjonalnym, przyznawane w cyklach wieloletnich, gdzie to sama organizacja może swobodnie decydować, na co wykorzysta środki w zależności od aktualnych potrzeb;
- Ustanowić efektywny mechanizm szybkiego reagowania, pozwalający chronić zagrożone czy atakowane organizacje społeczeństwa obywatelskiego.

Jeśli Unia Europejska ma się rozwijać, a nasze demokracje nie ulegać dalszemu rozkładowi, wprowadzenie tych rozwiązań nie wydaje się opcją, ale koniecznością.

Orędzie o stanie Unii: solidarność, odporność i demokracja

Ursula von der Leyen w orędziu o stanie Unii Europejskiej wygłoszonym 10 września, podkreśliła konieczność zwiększenia samodzielności i bezpieczeństwa Europy wobec zagrożeń zewnętrznych, zwłaszcza rosyjskiej agresji. Ważnym tematem jej wystąpienia była też solidarność państw UE i wzmocnienie polityczne Europy. Przyznała jednocześnie, że realizacja tego ostatniego zadania jest dziś trudniejsza - również z uwagi na kwestie dotyczące migracji oraz zagrożeń dla demokracji i praworządności w UE. Istotnym elementem walki kryzysem spadku zaufania do demokracji oraz budowania odporności UE są dalsze prace na Europejską Tarczą Demokratyczną oraz zapowiedź stworzenia Europejskiego Centrum Odporności Demokratycznej. W kontekście Polski podkreśliła solidarność po naruszeniu naszej przestrzeni powietrznej przez rosyjskie drony oraz potrzebę wzmocnienia bezpieczeństwa państw graniczących z Rosją.

Znaczenie tego orędzia jest wielowymiarowe.

Po pierwsze, podkreślona w nim solidarność i wsparcie w obliczu rosyjskich zagrożeń wzmacniania rolę Polski jako kluczowego państwa na wschodniej granicy UE i NATO. Inwestycje w bezpieczeństwo i obronność oraz inicjatywy monitorujące sytuację na Wschodzie zwiększają stabilność regionu, co odpowiada polskim interesom strategicznym.

Po drugie, przedstawiony w o modelu budowania odporności, w którym zaangażowane są wszystkie segmenty państwa i społeczeństwa oznacza docenienie roli organizacji społecznych, pełniących dużą rolę w bezpośrednim rozwiązywaniu wyzwań związanych z sytuacjami kryzysowymi.

Po trzecie, UE potwierdza, że jest wspólnotą opartą na wartościach, a demokracja, prawa człowieka i praworządność znajdują się w centrum procesów tworzenia polityk i podejmowania decyzji.

